

## Skryté a kódové značky na bankovkách a jejich smysl

© Ladislav Klaus

V minulosti jsem se setkal s různými "tajnými" značkami na bankovkách. V mnoha případech ještě není jejich význam zcela odhalen. Jako příklad mohu jmenovat 20 Kč a 50 Kč londýnského vydání.

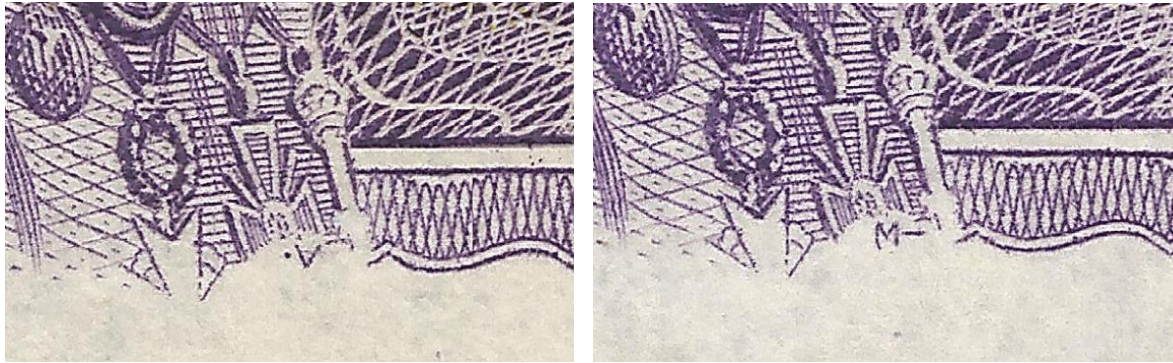


*Československo 20 a 50 Kčs londýnského vydání (1945), vytištěno firmou Waterlow & Sons, Londýn*

Jednalo se o deskovou značku, čili polohu bankovky v tiskovém archu, nebo označení tiskových desek, jako například u amerických dolarů, či měly tyto značky jiný úkol? Jak potom vysvětlíme nejenom písmena, ale i různé umístění pomlček, teček a dvojteček? Tato londýnská tiskárna bankovek tiskla bankovky pro různé státy ve světě, ale nejsem si vědom, že podobné "skryté" značky byly někde jinde použity. Toto téma přenechám jiným sběratelům, či badatelům na rozluštění.



*20 Koruna (1945), tečka nad písmenem, tečka pod písmenem, dvojtečka pod písmenem*



*50 Koruna (1945), tečka vlevo, pomlčka vpravo*

Další záhadou je, zda veškeré kombinace (tečka, dvojtečka či pomlčka nahoře, vlevo, dole nebo vpravo) byly použity u obou nominálů?

Poloha patřičné bankovky na tiskovém archu je nejlépe zobrazena na amerických bankovkách, ale též na současných eurobankovkách, které mají zabudovaný patřičný kód, který je vytištěn ve speciálním okénku.



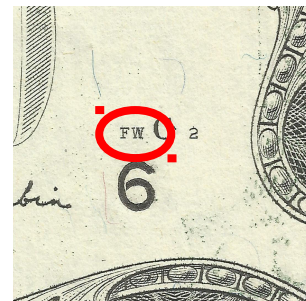
*Americký 1 dolar 1957 (stříbrný), poloha bankovky na tiskovém archu, Pick-419*

Dalším označením na bankovkách je kód různých tiskáren. S tímto fenoménem se můžeme setkat na německých bankovkách, tištěných v době inflace (1922-1924). Tyto bankovky jsou v katalogích označeny jako "Firmendruck" a mají kód různých tiskáren zabudovaný do různých sériových kombinací. V jiných případech je tiskárna označena kódem přímo na bankovkách, jako například u americké tiskárny bankovek ve Fort Worth, Texas. Bankovky tištěny touto tiskárnou jsou označeny kódem "FW", začínající sérií 1988A.





*Německo 2 bilióny marek, 5.11.1923, Pick-135b, soukromá tiskárna, s kódem "DK" - M. DuMont Schauberg, Kolín (Köln)*



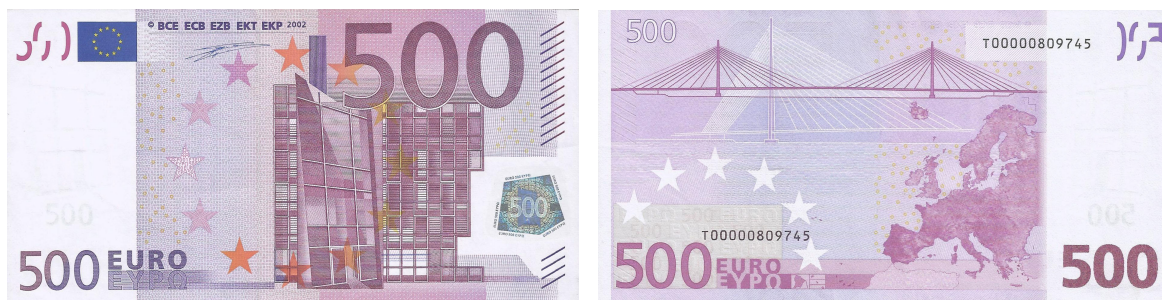
*Americká dvoudolarová bankovka, série 1995, tištěna ve Fort Worth, Texas, Pick-497*

Doposud se mi nepodařilo odhalit smysl černého písmene "T" na německé 10.000 marce ze dne 1.2.1923 (Pick-83c). Tato bankovka byla vytištěna v říšské tiskárně bankovek (Reichsdruckerei). Podrobné informace o této bankovce jsou vítány.

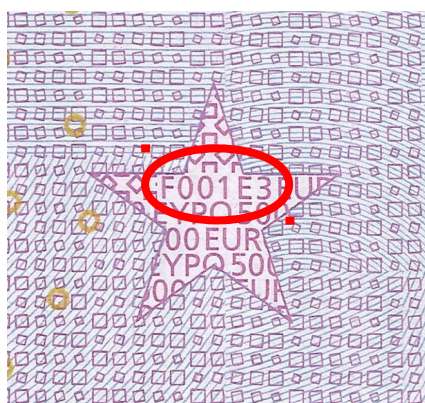


*Německo 10,000 marek 1.2.1923, Pick-83c, s černým písmenem "T"*

Na eurobankovkách je šestimístný tiskový kód, který uvádí tiskárnu bankovy. Tyto tiskové kódy mají počáteční písmeno, za kterým následují tři číslice, poté jedno písmeno a končí číslicí, například „F001E3“. Počáteční písmeno označuje tiskárnu - "F" = Österreichische Banknoten und Sicherheitsdruck GmbH, Rakousko. Tři číslice uvádějí postupné tiskové desky. „001“ znamená první tiskovou desku vytvořenou tiskárnou. Pátý znak - písmeno a šestý znak - číslo, představují řádek a sloupec bankovky na příslušné desce. Takže "E" by byl pátý řádek a "3" by znamenal třetí sloupec.



*Evropská unie, 500 Euro 2002 (Irsko), Pick-7t*



*kód tiskárny a poloha bankovky na tiskovém archu*

Krátce po druhé světové válce, v roce 1953, dalo Japonsko do oběhu 100 yenovou bankovku s portrétem Itagaki Taisuke (Pick-90). Bankovka byla tištěna v několika pobočkách tiskárny ministerstva financí. Tyto pobočky použily k rozeznání tajná znamení v kompasu, který je tvořen z opakovaných písmen "V" spojených v kruhu. Tajným znamením je přeškrtnuté písmeno "V", připomínající převrácené písmeno "A". Pobočka Takinogawa mohla použít čárku kdekoli nebo jí nepoužít. Pobočka Odawara použila značku vpravo (východ), Shizouka dole (jih) a Hikone vlevo (západ). Lépe se tyto varianty rozlišují podle příponového písmena.





*Japonsko 100 yenů bez data (1953), Pick-90*



Takinogawa  
A - H



Odawara  
J - R



Shizouka  
S - V

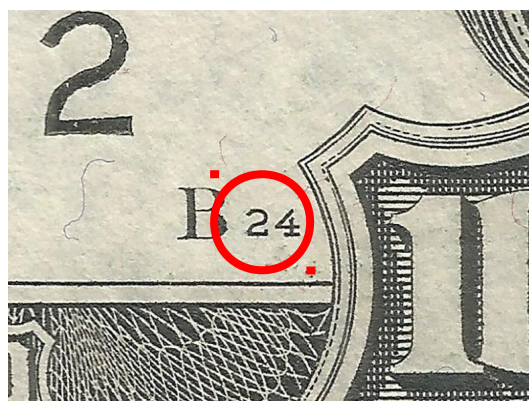


Hikone  
W - Z

U amerických dolarů jsou tiskové desky označeny nejenom na líci, ale i na rubu bankovky. Číselná kombinace těchto desek je náhodná, nikoli podle nějakého matematického vzorce. Evidenci těchto číselných kombinací vede americká tiskárna bankovek "Bureau of Engraving and Printing (BEP)".



*Americká 100 dolarová bankovka série 1950A, Pick-442a*



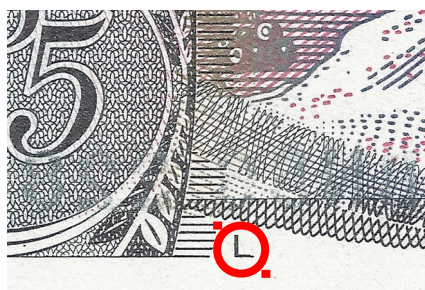
*Umístění deskových čísel na líci a rubu*



V jiných případech některé značky udávaly buď speciální (experimentální) tisk, nebo jinou použitou tiskovou metodu.



Velká Británie 5 liber, bez data (1973), Wellington, P-378, litografický tisk na rubu bankovky označen písmenem "L"



Poloha písmena "L"

Příkladem jiného tiskového procesu je americký dolar sérií 1988A-1995, který byl tištěn metodou "Web printing", což znamená, že tato dolarová bankovka nebyla tištěna v arších, jak bylo zvykem, ale na běžící roli bankovkového papíru, podobně jako moderní anglické bankovky, které mají průběžný vodoznak. Tato tisková metoda se v USA z technických důvodů neosvědčila a v červenci 1996 výroba bankovek touto metodou byla zastavena.



Americký 1 dolar série 1988A, vytištěn "web" metodou, má pouze deskové číslo, Pick-480c

Další zajímavostí jsou skrytá písmena nebo číslice, která tvoří část vodoznaku. Doposud se mi nepodařilo zjistit, co tyto značky znamenají. Jedná se o



označení různých výrobců a dodavatelů bankovkového papíru pro tisk bankovek nebo se jedná o něco jiného? Prozatím jsem objevil jen pár takových případů.

Německá bankovka z 15. listopadu 1922 v hodnotě 1,000 marek nebyla dána do oběhu. Bankovka byla tištěna v říšské tiskárně (Reichsdruckerei) a též v soukromých tiskárnách. V obou případech existují čtyři varianty, které jsou součástí stejného průběžného vodoznaku "1000 Mark" ve spirálové pásce. Přibližně 5.5 cm nalevo od levé části pásky se občas nacházejí číslice 1,2,3 nebo nic. Jelikož bankovkový papír byl asi vyroben ve velké roli, správné srovnání papíru v tiskovém stroji byl asi problém. Pozice těchto čísel se pohybuje od horního do dolního okraje.

Tato bankovka byla kolem září 1923 přetištěná na novou hodnotu - 1 miliardu marek. Existují dva typy vodoznaků - "1000 Mark" ve spirálové pásce a "křížové květy". Podobě jako předchozí bankovka i tato má stejné číselné označení, kromě vydání tištěné na papíru s křížovými květy, které je bez nich.



Německo 1,000 marek 15.12.1925, P-82    Přetisk na 1 miliardu marek, P-113

Od roku 1931 měly chilské 5, 10, 50 a 100 pesové bankovky pod vodoznakovým portrétem Diega Portalese římskou číslici, která byla shodná s hodnotou nominálu (V,X,L,C). V roce 1960 proběhla v Chile měnová reforma. Zásoby starých nominálů byly přetištěny na novou hodnotu. Avšak tato zásoba nestačila pokrýt poptávku, proto se tiskly nové bankovky na rezervních bankovkových papírech, ale bez ohledu na to, zda papír s konkrétním vodoznakem odpovídal nominálu vytištěnému na bankovce. To znamená, že mohou existovat veškeré kombinace římských číslic u každé hodnoty. Takže nejde o tajný kód, ale o nedbalost tiskařů.



Chile, přetištěná 50 pesová bankovka na 5 centisimos, bez data (1960), Pick-126



Chile, přetištěná 100 pesová bankovka na 10 centisimos, bez data (1960), Pick-127

Tento informativní článek neobsahuje jiná skrytá znamení, jako iniciály designérů či rytců nebo jiné různé texty umístěné (skryté) na obrázcích bankovek.

Je mnoho dalších případů, které se dají zařadit do těchto kategorií, avšak to nechám na mé kolegy, aby tento článek doplnili o nová poznání.

### **Použité zdroje:**

Aurea Numismatika (kolektiv): *Papírová platidla. Československo, Česká a Slovenská republika 1918-2018*; Aurea Numismatika; 1. vydání Praha 2018

Bajer, Jan; Holna Jindřich; Kohout Aleš: *Papírová platidla. Československa, České a Slovenské republiky 1919-2010*; Elektris Jindřich Holna; 6. vydání 2010

Cuhaj, George S; *Standard Catalog of World Paper Money, General Issues 1368-1960*; F+W Media; 15. vydání 2014

Schmidt, Tracy L; *Standard Catalog of World Paper Money, Modern Issues 1961-Present*; F+W Media; 25. vydání 2019